

Z činnosti hudebních knihoven - IAML

DŮLEŽITÝ POSUN V PROCESU UTVÁŘENÍ „NÁRODNÍ FONOTÉKY“

PhDr. Julius Hůlek
Národní knihovna ČR

V Národní knihovně ČR se od jara do podzimu 1998 uskutečnila čtyři pracovní setkání dvaceti až pětadvacetičlenného kolektivu k problematice příští „národní fonotéky“ (NF). Vesměs živé a bohaté diskuse přinesly překvapivé výsledky, charakteristické nejen množstvím informací a jejich obsahovou rozmanitostí, ale i krystalizujícími koncepčními úvahami, jak o tom ještě bude řeč. Již dříve jsme o problematice informovali na stránkách této rubriky (viz Národní knihovna, 1998, č. 2 a 3). Z výsledků dosavadních jednání vyplývá, že představa příští NF začíná nabývat konkrétních obrysů, avšak na vlastní realizaci kýžené instituce si ještě budeme muset nějaký čas počkat.

Čtvrté, zatím poslední setkání zmíněného kolektivu, se uskutečnilo 11. listopadu 1998. Diskutovat se mělo především o souhrnném materiálu „Národní fonotéka v České republice: vážný problém uchování kulturního dědictví“ (připravili Julius Hůlek a Michal Hora, oba NK ČR), popřípadě ještě o „Návrhu struktury dotazníku pro akci Národní fonotéka“ (připravila Iva Horová, Ústřední knihovna AMU v Praze).

Souhrnný písemný materiál v první řadě vychází z jednoznačné potřeby ustavení NF, když říká, že „...stanovisko odborné i širší uživatelské veřejnosti se shoduje na potřebě a nutné formulaci projektu „národní fonotéky“ v České republice, který vymezí právní a ekonomickou podobu s konkrétní zodpovědností za řešení úkolů“. Tento materiál vlastně znamená shrnutí přípravné fáze realizace projektu. (Ukázalo se, že takto vyznělo i setkání, jehož účastníkům byl předložen.) Podstatné ovšem je, že přináší už určitý „předobraz“ konkrétního projektu NF, tj. stručnou pracovní formulaci především koncepce NF, tj. poslání, vnitřní struktury a fondu. Alespoň stručně upozorníme na některé důležité aspekty vymezených dílčích oblastí:

1. V koncepčních úvahách prozatím vítězí model NF založený na virtuálním propojení „...rozličných stávajících institucí, tj. různých, dosud izolovaných fondů či sbírek svého druhu...“. Má-li mít formu sdruže-

ní právnických osob, je třeba dobře připravit jeho právní a ekonomický rámec. Z čelných institucí, které by měly mít koordinační funkci, připadá nejspíše v úvahu Muzeum české hudby a Národní knihovna ČR.

2. Poslání NF v podstatě definuje poměr jednak archivní, konzervační funkce, jednak tzv. „uživatelské“ funkce. Obě mohou (ko)existovat v různém poměru, jejich vzájemný vztah by však nemusel být v rozporu.
3. Pokud jde o (vnitřní) strukturu NF, pak žádný vhodný model „po ruce“ není. Problém spíše spočívá v tom, jak k němu dospět. Buď postupným řešením jednotlivých, již dříve stanovených problémově tematických oblastí (technologie včetně ochrany a uložení, evidence, legislativa, zpřístupňování, automatizace), nebo víceméně volnou aplikací či inspirací některého ze zahraničních modelů, anebo propojením obojího.
4. Při budování fondu příští NF by měla být vyvážena dvě hlediska: zastoupení autorsky i územně české produkce („paměť národa“) spolu s přihlédnutím k veškeré produkci dochované na území ČR. V tomto procesu je vůbec třeba vyloučit radikální měřítko formálně nebo obsahově striktního výběru. Následně prioritní postavení tu má problematika ochrany a zpřístupňování fondu.

Vraťme se však k projednávanému setkání pracovní skupiny pro realizaci příští NF. Právě rekapitulovaný materiál, prezentovaný jako předběžná varianta projektu, zde sice nebyl jako celek průběžně prodiskutován, leč v živé debatě zazněly invenční názory, zejména koncepčního rázu, které stojí nejen za zaznamenání, ale i rozpracování. (Další vývoj řešení problematiky tomu dal za pravdu.)

Navržený, nebo - respektive - jen naznačený virtuální model by měl být pochopen jen jako dočasný; konečným řešením zřejmě bude ustavení NF jako svébytné, samostatné instituce. V zájmu včasného ustavení NF jako důležité národní instituce svého druhu - ať už jakkoli koncipované - má být hlavní úsilí příprav směřováno k získání grantu na vypracování dokonalého projektu NF. Avšak přesto by ustavení příští NF mělo zůstat především povinností státu.

Popisované setkání znovu ukázalo, že na cestě k projektu příští NF bylo už poměrně dost vykonáno. Národním příkladem může být námi sledovaný „předprojektový“ materiál. Některé koncepční i konkrétní pracovní záležitosti byly dokonce řešeny v předstihu - např.

úvahy o fondu, digitalizaci, o pojetí fondu NF jako věci národního kulturního dědictví. Sem rovněž patří realizace výzkumu stávajících fondů za účelem centrální evidence prostřednictvím dotazníku. Diskuse, o níž je řeč, stanovila tento úkol jako naprosto nezbytný a do jisté míry prioritní. Tím jako by tento názor byl v určitém rozporu se závěrečnou tezí dotyčného koncepčního materiálu o NF: „...postupná realizace projektu NF nebude jednoznačně podmíněna předcházejícím výzkumem, ale bude probíhat paralelně s průzkumem fondů svého druhu...“.

Tento materiál dosud nebyl systematicky diskutován a hodnocen. Není pochyb, že každý ze zúčastněných si uvědomuje jeho důležitost (konec-konců jde o výsledek kolektivní zkušenosti), ale zároveň každý jako by cítil, že tak velký úkol nelze vyřešit najednou a v krátké době. Proto byla na 1. prosinec 1998 do NK ČR svolána užší pracovní schůzka, kde byl zpřesněn další postup. Zúčastnili se jí: M. Hora, J. Hůlek, E. Ješutová, V. Mojžíš, J. Navrátilová, Z. Petrášková a S. Psohlavec.

Konstituování NF i nadále zůstává hlavním cílem a tomu logicky odpovídá význam materiálu „Národní fonotéka v České republice...“, který ... „je i nadále sledován jako perspektivní a v podstatě jediné možné východisko dalšího jednání či postupu při realizaci projektu NF“.

Cestu, která k vytčenému cíli vede, je však třeba účelně etapizovat a kategorizovat. Široký záběr původního projektu proto zredukujeme a zaměříme na projekt evidence a ochrany národního fondu zvukových dokumentů s využitím nabízených grantových možností. V tomto smyslu byl zadán úkol individuálního vypracování „...základního schématu či určitých tezí projektu Evidence a ochrany národního fondu zvukových dokumentů“. Ze shromážděných materiálů pak vznikne obsahově koncentrovaný a mj. i metodicky důležitý souhrn, jenž - právě z těchto hledisek - přinejmenším výrazně ovlivní textaci projektu evidence a ochrany. Zadání samozřejmě počítá s využitím zahraničních materiálů, jakož i přímých zkušeností ze zahraničí.

Ze schůzky užší pracovní skupiny k problematice NF vzešel návrh, aby řešitelem projektu bylo Národní muzeum - Muzeum české hudby s tím, že spoluřešitelem bude Národní knihovna ČR. Prvním krokem k uskutečnění takové spolupráce má být schůzka ředitelů obou institucí.

V uvedených skutečnostech lze spatřovat hlavní přínos schůzky užší pracovní skupiny, stejně tak i význam dalších pracovních organizačních opatření, ke kterým došlo na přelomu let 1998/99. První písemné návrhy projektu evidence a ochrany jsou na světě - začaly se objevovat v době uzávěrky tohoto čísla, tedy v lednu 1999. To všechno je počátkem nové etapy v procesu postupného vytváření příští „národní fonotéky“.

